

2. Цебрій І., Лук'яненко О. Античність і Середньовіччя в театральних образах.
Ч. 3. Полтава : Фомат+, 2018. 128 с.

Луценко Дмитро
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
ДЗ «Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка»
(науковий керівник – Г. Полянська)
(м. Полтава)

ПОЛТАВСЬКИЙ ПЕРІОД ЖИТТЯ ГРИГОРІЯ МИТРОФАНОВИЧА ДАВИДОВСЬКОГО

Григорій Давидовський (1866–1952) – диригент, композитор, педагог і фольклорист, ім'я якого було добре відоме в Україні 20–30-х років минулого століття. Географія його життя пов'язана з Сумською, Київською та Вінницькою областями України, Санкт-Петербургом і Харковом, а останній період музикант провів у Полтаві. Літератури про композитора досить багата, але посправжньому інформативних біографічних досліджень, які б ґрунтувалися на перевірених документах, майже немає. Життєвий і творчий шлях Г. Давидовського досліджували І. Довжинець, Л. Зінченко, М. Михайлов, М. Ржевська та ін.

2022 року Світлана Капко, співробітниця Полтавського краєзнавчого музею, опублікувала нові данні, раніше невідомі широкому загалу. Наводимо деякі з них [1].

Появі Давидовського у Полтаві передували трагічні події. 25 вересня 1943 року, відразу після звільнення міста від німецьких військ, була створена Полтавська Державна обласна філармонія і при ній – хорова капела. Першим керівником колективу став Павло Шаповаленко, якого за доносом звільнили і репресували. Рятувати ситуацію із філармонійною капелою і запросили Давидовського. До цього він очолював Державну капелу при Комітеті мистецтв у Харкові, а у музичних колах тоді побутувала небезпідставна думка, що Давидовський може організувати хор будь-де, з невідготтовлених співаків, і довести його виконавську майстерність до вершин досконалості [1].

Влада ставилася до Г. М. Давидовського неоднозначно. У 1919 році Головноуповноважений у справах мистецтв УНР Микола Садовський запропонував Давидовському здійснити турне Україною, для «зміцнення свідомості українського народу і підвищення культури за допомогою пісні» [3], а у 1920-ті – 30-ті роки розпочалася кампанія травлі митця через засоби преси і виник сумнозвісний термін «давидовщина» [4].

Його ювілеї пишно відзначають, до 85-ліття навіть присвоюють звання Заслуженого артиста УРСР, але встановлену ще в 1930-му заборону на використання опусів Давидовського в навчальних програмах освітніх закладів, «забувають» зняти аж до кінця його життя, а твори з 1928 до 1950 роки взагалі не видають.

Можна припустити, що найголовнішою причиною переведення Г. Давидовського до Полтави було наближення його 80-річного ювілею. З огляду на неоднозначність для влади особи композитора, в Полтаві відзначення цієї події можна було б зробити менш помітним, ніж у Харкові. Адже захід для своєї організації потребував низку спеціальних наказів Комітету в справах мистецтв.

Не маючи в Полтаві рідні і знайомих, Григорій Митрофанович спочатку зупинився в готелі по вул. Котляревського, 2. Подавши до Обласної філармонії автобіографію і заповнивши особовий листок, майже місяць очікував рішення. І лише згодом, вже влаштувавшись на роботу, отримав постійне житло за адресою: пров. Красний, 7. Наразі провулок Красний (Червоний) перейменований на провулок Петра Болбочана. Знаходиться він у центральній частині міста, між Соборною площею та Воскресенським узвозом, паралельно до вулиць Соборності і Небесної Сотні [1].

Саме тут, у старому будиночку над спуском до Подолу, недалеко від садиби Івана Котляревського і пройшли останні роки життя композитора.

Співробітники Полтавської Обласної філармонії згадували, що Григорій Митрофанович, як диригент, користувався заслуженим авторитетом і повагою серед артистів. Він був дуже вимогливим керівником, але в той же час чуйним, ввічливим і доброзичливим, над усе цінував у людях талант і працелюбство. Був цікавим співрозмовником, коли мова заходила про хорознавчі чи музикознавчі проблеми, у хвилини відпочинку любив послухати дотепні історії, а часом і сам розповідав колегам веселі бувальщини. Знайомих вражала енергійність немолодого вже музиканта, його безмежна любов до музики [1].

Класична консерваторська освіта і обізнаність із кращими зразками європейського вокального мистецтва, не заважали йому захоплено і з повагою ставитися до української народної пісні, займатися її збиранням, обробкою та популяризацією. Продовжував цю роботу хормейстер і у Полтаві, а керована ним капела постійно концертувала селами і містечками області. Більше 60 (а це 2/3 від усього написаного) музичних творів Давидовського – хорових сюїт, опер, поем створені ним на основі українського музичного фольклору, у багатьох використані вірші Т. Г. Шевченка.

Іншим джерелом натхнення для Григорія Давидовського було православ'я. Виходець із сім'ї священика, він усе життя залишався людиною віруючою, закоханою у духовну хорову музику. Серед його творчого доробку чільне місце займають композиції для церковних хорів і капел, які й сьогодні

виконуються під час богослужінь і концертів: «Усеношна», «Літургія», «О, Всепетая Мати», «Хваліте ім'я Господнє», «Христос Воскресе», «Мілость міра», «Нині Отпускаєши» та ще близько десятка великих, художньо досконалих опусів. У Полтаві, паралельно із роботою у філармонійній капелі, Григорій Митрофанович також деякий час виконував обов'язки регента Архіандритського хору, який знаходився на той час у Преображенському соборі (більш відомому полтавцям як «базарна церква», зруйнована комуністами у 1962-му році). Сучасники згадують, що персональний склад філармонійної капелі і Архіандритського хору тоді був практично ідентичним [1].

Григорій Митрофанович не вживав алкоголю і не палив, що було рідкістю серед тодішніх «людей культури». Чужий серед тогочасної полтавської інтелігенції, він вів доволі усамітнений спосіб життя, мав вузьке коло спілкування де надавав перевагу колегам – музикантам.

Навіть будучи тяжко хворим, продовжував активне життя, не полишав заняття музикою. У Полтаві композитор написав ряд нових творів, серед яких пісні «Закарпатська Україна» на слова М. Нагнибіди, «Білі берези» на слова О. Юренка, «Ніколи війні не бувати», «Полька-полтавчанка» на слова А. Пашка, «Хор колгоспної молоді» на слова Ф. Гаріна, ряд обробок пісень різних народів. У Науковому архіві Полтавського краєзнавчого музею імені Василя Кричевського зберігається рукопис нот пісні «Білі берези» і власноручний лист Г. М. Давидовського до поета Олеса Юренка [1].

Прикро згадувати, але з 1928 р. твори митця не видавалися, хоча і користувалися значним попитом і 1949 року Григорій Митрофанович змушений був звернутися до А. Жданова, який за місяць до смерті все таки дав дозвіл на видання «Бандури» і «Кобзи», які і вийшли друком після 22-річної перерви. Заповітним бажанням Г. Давидовського була мрія почути свої ще не видані твори у виконанні капели. У напруженому очікуванні виходу з друку обіцяної владою збірки, композитор захворів. У виданні було відмовлено, і він, не витримавши удару, 13 квітня 1952 р. помер у Полтаві.

Сучасні мешканці будинку по пров. П. Болбочана, 7, вже не пам'ятають самого Григорія Давидовського, але показують невелику кімнату (близько 12 кв.м), яку, за переказами, він займав у комунальному приміщенні зі спільними кухнею і коридором та зручностями у дворі. Після кончини Григорія Митрофановича його «сестра» (а це була, найвірогідніше, Анна Хайневська) лишилася проживати там аж до своєї смерті у 1972 році. Спадкоємців не залишилось, тож до кімнати заселили інших мешканців, до яких перейшли також усі меблі (а з ними, мабуть, і папери Давидовського), а непотрібне їм старовинне піаніно із канделябрами було винесене у двір, де стояло, поки не зіпсувалося від негоди.

Метою даної публікації є спроба повернення імені українського композитора до сучасного культурного простору.

Список використаних джерел :

1. Капко С. Матеріали до біографії композитора Григорія Митрофановича Давидовського (полтавський період життя). До 155– річчя від дня народження і 70– х роковин смерті митця. *Полтавський краєзнавчий музей: Маловідомі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток*: збірник наукових статей. Випуск XVII. Харків, Полтава: ТОВ «Майдан», 2022. С.312–330.
2. Михайлов М. Композитор і хоровий диригент Г. М. Давидовський: нарис про життя і творчість. Київ, 1962. 102 с.
3. Москвічова Ю. Творча діяльність Григорія Давидовського у контексті розвитку музичної культури Вінниччини. *Хорове мистецтво України та його подвижники* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Дрогобич, 19–20 жовтня 2017 року) ДПУ ім. І. Франка, 2017. 358 с., С.66–72. URL: <http://ddpu.drohobych.net/konf-horovemystectvo/>
4. Ржевська М. Григорій Давидовський і «давидовщина». *Музика*. 1996. № 1.
5. Рябенко І. Григорій Митрофанович Давидовський. URL: <http://histpol.narod.ru/person/pers-05/pers05-021.htm>.
6. Семенко Л. «Він жив у звуках...». *Музика*. 2006. № 3. С. 27–30.

Макарочкіна Ліза

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка
(науковий керівник – В. Дмитренко)
(м. Полтава)*

РОЗВИТОК ДРУКАРСТВА ЯК ТЕХНОЛОГІЇ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Розвиток друкарства як технології масової комунікації став одним із найважливіших етапів у розвитку людської цивілізації, забезпечивши поширення знань, ідей та інформації у раніше небачених масштабах. Цей процес пройшов кілька ключових етапів і мав значний вплив на суспільство.

Загалом, друкарство виникло в XV столітті в Європі, хоча ранні зразки друкованих текстів існували ще в Китаї (технологія ксилографії) та Кореї. Основною подією був винахід Йоганна Гутенберга в 1440-х роках. Саме він створив друкарський прес із рухомими металевими літерами. Особливостями технології Гутенберга були: використання металевих шрифтів, які можна було комбінувати для формування текстів; чорнила на олійній основі; папір як дешевший носій інформації. Перший друкований твір – «Гутенбергівська Біблія» (1455 р.) – стала символом переходу до нової ери масової комунікації.